

Da ostane zapisano...

AŠEGOVCİ / AŠİGOVCİ / HAŠEGANA

Piše: *prof. Sadik Idrizi*

Nekada, dok još nisu postojala današnja sredstva i mogućnosti, bile su zanimljive proste i jednostavne igre u prirodnom ambijentu. Pamte se mnoge igre za djecu i odrasle. Male djevojčice su počinjale igrom manestice (nevjestice), u kojoj djevojčice oponašaju (imitiraju) nevjestu.

Od dječijih igara u sjećanju starijih ostale su tek neke: Ašegovci, Uškane, Krljuškane, Ilrika piperika, Trčane koni, Ripane vo slama elji seno, Kljiskice, Tura elji jazija, Kamenčofci, Ljuzgane na snek (so noge, s' nice, elji snopje), Pangrovci, Puškice, Gačkane, Salandža, Nušane, Dzendzane, Davene kučića, Borije, Pištuljani, Tutkane snek i druge.

Za mlade: Ripane so tri kreča i od mesto (skok u dalj i iz mjesta), Trka, Frljane kamen (bacanje kamena s ramena u trku), Nušane, Ašegovci, Skijane, Prijačane (hrvanje), Šutkapice.

Za odrasle: Džambala, Filjdžanofci, Ripane, Frljane kamen, Domine, Karte, Dama, Lov i dr.

AŠEGOVCİ / AŠİGOVCİ / HAŠEGANA

Ovo je bila najpoznatija dječija igre u mnogim selima Gore. Igrala se pomoću hašedića - (h)ašeđe / ašiđe - napravljenih od zglobova prednjih koljena ovaca ili krava. Prestala se igrati 60-tih i 70-ih godina 20. vijeka. Mnoge mlađe generacije ne znaju za ovu igri, čak nisu čuli ovo ime.

I pored istraživanja koja sam obavio, nisam uspio doći do odgovora o etimologiji riječi ašeg/hašeg/ašig. Davno sam ovu riječ pročitao u jednom romanu makedonskog autora Vlade Maleskog (mislim da je bilo u romanu „Razboj“).

U međuvremenu javio se Cemal Bako i potvrdio da se igra u Turskoj i da se zove "aşik oyunu".

Da ostane zapisano...

Nazif Dokle u Rječniku bilježi riječ Hašeđe – hašeđića (Jeno hašeđe mi go zeha. Mu som dobraf jeno dve gašeđića. Jeno hašeđište beše go otežnaf so krušum.)

Igra je ostala zapisana u narodnim pjesmama iz Gore:

- Ori Rujmeno, bela sejmeno,
ke si go našla takvogo muža,
takvogo muža nedomaćina,
nedomaćina, nevrnikuća:
tutun pije, gra ne kupuje,
rakija pije, doma ne spiye,
svako mesenje, torba tresenje,
svako pečenje, treske kršenje?
- Ja som go našla na Rosov kamen
igrajeći ašigovci,
som go ranila so lep i sirenje,
som go poila so voda studena.
(Harun Hasani, pjesma broj 419)

.
- Dojdi večer, kara-Asan, večer po večera,
dur mi babo klanja teravija,
dur sa sestre, Elmas kara-Asan, dolu vo komšije,
imam nešto, Elmas kara-Asan, nešto da ti kažem,
će ti begam večer vo četvortok,
materi da kažeš, Elmas kara-Asan, babeta da prašaš;
da ugotvite, Elmas kara-Asan, ubava večera,
da ugotvite terlik čadrlija,
terlik čadrlija, Elmas kara-Asan, od ubava santina.
- Matere som prašau, Kademšo kalešo i starogo babeta,
mati ne me ženi, Kademšo kalešo, ešte som malekau,
ašidžice igram sve so malekave deca,
sinojka som, Kademšo kalešo, sva noć ne dremnalo,
mi ga jutisale baš prva sadica,
Kademšo kalešo, pusta kuršumlja.
(Harun Hasani, pjesma br. 120)

Da ostane zapisano...

.
- Dojdi večer, Elmas kara-Asan, večer povečera,
imam nešto, Elmas kara-Asan, nešto da ti kažem,
a be dete, materi da kažeš,
a be bećar, da ga izraduješ.

da ugotvite, Elmas kara-Asan, šarena postelja,
bre bećare, i bela odaja,
ruka za ruka, Elmas kara-Asan, doma će ideme,
a be dete, nemoj da gajljuješ.

- Ne me igray, Aljemšo kalješo, jošće som malovo,
Aljemšo kalješo, dete adžamija,
Aljemšo kalješo, ašegovca igram,
mi ge utisalje, Aljemšo kalješo, dvesta ašedića,
Aljemšo kalješo, i pusta krušumlija,
Aljemšo kalješo, prva gljedanica,
mi ge utisalje, Aljemšo kalješo, careve bećari.

- Ti ne gajluj, Elmas kara-Asan, le,
ja će im ge zemem, bre bećaru,
tebe će ge dadem, bre bećaru,
samo da te zemem, bre bećaru,
i tvua da bidem.

(Feim Hodža, pjesma br. 88)

.
Te prašame, ja mlanesto, da ni kažeš:

- Da li spiješ, ja mlanesto, elj' stramuješ,
Eli brotaš, ja mlanesto, ka će bideš,
So Ramčeta, ja mlanesto, hulavogo,
Hulavogo, ja mlanesto, palavago?
Vezden sedi, ja mlanesto, po sokaci,
S' deca igra, ja mlanesto, hašegana,
Hašegana, ja mlanesto, mermerana.

(Nazif Dokle, pjesma br. 348)

Da ostane zapisano...

Iz kazivanja starijih ljudi pokušali smo dočarati ovu zaboravljenu igru:

"Ašegovca bila igra so ašedića od ovce i krave. Će se naredet ašedića i ot odvade će ge gađaš. Sme igralje i na mraz i na suo. Pamtim jeno vreme se zamrzinalo ogolj pod mos i tuje sme igralje ašegovca. Sve se naredene i ot otodo gađaš, ako pogodiš „glava” kede je sve ge soberuješ. Ako pogodiš dve dve, jeno jeno sve du kraj, alji „glava” ako pogodiš sve ge bereš tija.

Poslje sme ge dupnilje, da bidet poteške, pa krušum sme turalje. So teljoji koska će ga usijaš i poslje dupka niz na. Imaše toga od metkoji vojska mlogo toga gađala. Olovo se topilo i vo džezvina i će go zagrijeme i će se stopi i će go turime vo nego, da bide poteško, da se gađa. Šo poteško se gađa poubavo.

Ašedića tija bilje a igra sme ga vikalje ašegovca. Imalo određeno, na primer, na pet metra, na osom metra da gađaš. Teren biv raven i na mraz alji ne smeš da prestupiš. Imala ljinija i tamo se naredene ašedića i ako preskočiš ne ti se važi. Ne smeš, imaš strogo na ljinija i da gađaš. Od ljinija navamo možeš koljko sakaš ama od ljinija natamo da ne projdeš.

Će se sobereme i svakoj za sebe ilji ortački se igralo. Ka šo se ašedića i take se redilje na red, pa imalje pogoljeme, pomalove. Goljemata se vikala „glava” i ona bila vo boja, so crveno, so nešto. Sme ga vapcualje, sme ga farbalje. Ona biduala pogoljema i biduala ka na glava, eto tuje svi gljedalje na da pogodet.

Koj pobediv na pet ašedića se zimav Titov dinar. Dinar plačaš. Tuje na čardak ke Durovci imalje puno. Svekede sme igralje ašegovca. Četiri pomalove iljizalje od jena ovca a isto i od krava alji bilje pogoljeme. Tija „ljope” sme ge vikalje i oni bilje za ot daljeko da gađaš, bilje izmaznete i doterane. Prvo se varene pa poslje sme ge maznilje i doterualje.

Vo ljeto ašegovca poslabo se igralje, podjesen se klalje ovce. Kendovci bilje najbolje igrači, a ot Duroske Aslan imav običaj ka će nišani i ka će gađa će ripne so na. Na mraz se ljuzgalje alji na zemna bilo da go ciljaš, du ka ke glava da go doneseš i će gađaš. Amet, Ajdin, svi tija bilje rodene za tija. Pa sme begalje, ne davalje učitelji da se igra. Ne ostavalje. Po cev den će se fatiš so tija i ne učiš. Imala stoka i od tija se igralo."

(Kazivač: A. A., rođen 1942.)

Da ostane zapišano...

"Jena godina mraz fativ ogolj ke bašča Feratoska ke reka. Ka fativ mraz, nema mimčum da go iskršet. Medija, babo Abas, adžo Džafer, Muarem, muži igralje ašegovca.

Ot jagnca tija šo se na koljena se ašeci. Od krave bilje pogoljeme, „ljope“ sme ge vikalje. Se igralo na mraz, će ge naredet ašegovca i će ge gađajet na mraz. Če ge izdelajet i vo srede dupka će otvoret, krušum će i stajet. Ona mazna i ka će ga pušetet će im ge istura sve.

Eto ja pamtim i muži igralje, džam reka ka zamrznala, ogolj ke bašta Muaremoska. Igraa prvo deca i oni ge gljedaa i oni poslje igralje. Medija se iskinav od smijene, alarameteljesen, ka deneska mi sedi. Pobedif Džafer.

Deca igralje i ge delalje i poteško da im bide turalje krušum. Na ogin će go stajet krušum i će go topet i vo ašeđe će go turet da im bide poteško. Sneg će go nagazet i za vutroto će bide spremno za da igrajet ašegovca. I deca i bećari igralje. Nermalje kafaane ka sega. Če naprajat ljuzgala.

Od gujedo bilo pogoljemo i nego go delalje i maznilje. Od ofce pomalove bilje. Koska ne se abila, trinčila ka će se osuši. Kupoji imalje. Deca će ge beret ašegovca. Ašeđića zimalje među sebe ako pobedi."

(Kazivač: M. G. R., rođena 1942.)

Da ostane zapisano...

"Ašegovca du docna se igralo. Goljemata od krava „ljopa“ sme ga vikalje, a malovete od ovce. Se redilje ašedića i na koljko će se pogodiš će igraš. Koljko duše igajet toljko ašedića će naredime. Svakoj po jeno ilji po dve, kako će se pogodime. Naredene bilje vo jen ret ašedića i prva bila „glava“. Nego ako go udriš, sve ge zimaš. Ja som frljiv do ovde, nekoj poslje zat mene prv da bide da gađa, pa toja trećujet prv da gađa. Oja ako ne pogodet, ja zđen će gađam, a ako ne pogodime ponovo gađame.

Pa ima ka vo ret naredene, ašede na ašede naredeno, tija „nipovca“ sme go vikalje. Jen po drugo i ako se pogodi gađaljica nip i sve soberuješ. Nipovca i glavice sme ge vikalje, nipovca jeno do drugo (vertikalno) a glavice ka vo ljinija pravo (horizontalno) a jeno je glava. Glava ako pogodiš sve ge zimaš, ako pogodiš du pri nego, samo du tuje zimaš i ono glava će ostane sama dur ne pogodiš.

Se igralo po dvajca, trojca, četvorojca, petina a nekoga ortaci a nekoga sam po sam. Pa vo zime na mraz vo Durovci vo kula sme igralje, moć ke će se zamrzne, i mraz ima, tuje će igrane. I vo ljeto se igralo. Nimalje deca druga zanimacija, ne idalje nigde.

Ja najslabo som igrav, sve so stoka som idav. Durovci bilje igrači i Kendovci. Ne si mogov od ni da se spasiš kako ge gađalje. Nazif (Nazifče) biv glaven. Imalje nekoljko pravila za gađane, uzduben so ruka dignata, pa malo kanadulu i na mraz da ti se ljuzga, oni izdelane će se ljuzgajet.

Ašedića bilje od ovce. Sve bilje jednake, do gađača bilo.

Zamrznata reka biduala. Od mos ka će se naredime, sve zamrznata biduala.

Sme ga preturalje na tri mesta, krušum će go stopiš i vo rupete i će se poravna i ona teška. I gađaljica, ašede pomalovo i nego. Tija ako ti go zemet ti si gotov. Si izgubiv. Ne možeš da igraš so prosta, ljesne se drugete.

Glava – ljopa bila pogoljema i nekoj ga šarif. Ona se stavala ka se igralje glavice, a nipovca ka se igralo se redilje jeno du pri drugo.

Nemalo ništo drugo, so tija deca se zanimalje. Dursoko gumno bilo tija, otozdola deca sve tuje bilje. Evo oja vakat sve deca tuje igralje. Duroski Aslan će sedi, će se trese, nema ašedića i će gljeda. Muarem, Mustafa, svi igralje na gumno Durosko."

I bate ka biv ka dete igralje tuje, i mije tuje sme igralje.

(Kazivač: R. R., rođen 1936.)